

Tema: Utrustning

Tryckskador i hästens mun är den vanligaste konsekvensen av felaktig betsling. Hur förebygger man det, och vilka brett finns på marknaden just nu? På vilket sätt kan träningen effektiviseras med hjälp av pulsmätare, och vad säger tränarna?

Varierad betsling skonar munnen

Djurvårdaren Hanna Jacobsson undersöker femåriga Clashies Girl som har ont i munnen. Det visar sig att hon bland annat har tryckskador i munhålan, det absolut vanligaste problemet relaterat till betsling. Foto: Lotta Isacson

Via STC:s utrusningsbestämmelser regleras noga de brett som är godkända för träning och tävling med travhästar. Allt väl, så långt. Det är hemma på gården, i vardagen och rutinerna, som riskerna för brettrelaterade skador i munhålan grundläggs.

Tryckskador, bland annat i munvinklar och laner, är ett av de vanligaste problemen med hästens mun. En stor bov i dramat är ensidigheten, förklarar Torbjörn Lundström, klinikchef på Djurtandvårdskliniken i Söderköping.

– Jag brukar säga att man ska ha minst tre brett och att de ska skilja sig åt så mycket att de inte lägger belastning på samma ställe i munnen. Tränas hästen sex dagar i veckan kan man köra två dagar med delat brett, två dagar med odelat och två dagar brettlöst.

Han berättar att många är rädda för att använda brettlöst huvudlag, men att det i grunden handlar om vad hästen har lärt sig från början.

– Jag känner flera proffstränare som kör in sina hästar brettlöst. Sedan introducerar de successivt bletslet. De här hästarna klarar sig betydligt bättre från skador i munhålan.

Torbjörn Lundström som har arbetat dryga tjugo år som hästtandläkare, och dessförinnan som tandläkare på humansidan, betraktar travet som ett föredöme.

– Uppvisar en häst en tryckskada i munnen i samband med lopp får den startförbud. En del av de här hästarna hamnar hos mig sedan, jag utfärdar ett och annat friskintyg.

Noggrann utprovning

Exempel på andra brettrelaterade problem i munhålan är betselöverslitning, vilket innebär att hästen gått och lyft upp brettet mellan tänderna och därmed orsakat ett ökat slitage på tuggplanet. Vidare kan skador i munnen uppstå när hästen har ett brettfel, eller vargtänder.

Torbjörn Lundström rekommenderar att vargtänder alltid tas bort på grund av deras placering i betselläget. Det är också viktigt att de avlägsnas på ett sådant sätt att man får med hela roten, eftersom delar av kvarlämnade rötter också kan ge stora problem.

Att brettet noga provas ut, utifrån den individuella hästens munstatus, är förstås väldigt viktigt.

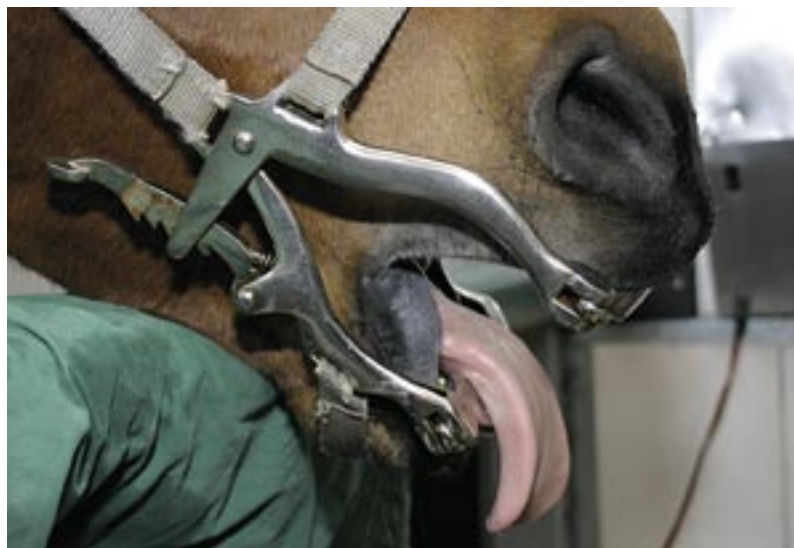
Andra sjukdomar drabbar munnen

Till Djurtandvårdskliniken kommer hästar med såväl skador som i förebyggande syfte.

– Jag märker av en betydligt ökad medvetenhet hos folk om att hästen faktiskt kan ha problem med munnen. För 20-25 år sedan sökte hästägarna hjälp ▶

Torbjörn Lundström är ursprungligen "vanlig" tandläkare men har sedan i mitten av 1980-talet riktat in sig på att enbart behandla hästar. Foto: Lotta Isacsson

Hästens munstatus bör noga kontrolleras innan brettet provas ut. Brettfel kan förstås ställa till det, liksom vargtänder. I hästens mun finns ingen naturlig placering för ett brett, utan betsling innebär alltid att vävnad trängs undan. Foto: Lotta Isacsson

Kom ihåg:

- Använd helst inte samma brett mer än två dagar i sträck.
- Kontrollera noga hästens munstatus innan utprovning av brett. Brettfel och vargtänder kan leda till problem.
- Ta hänsyn till hästens anatomi vid val av brett. Avståndet mellan käkbenen avgör hur brettet hamnar i hästens mun. Håll i minnet att när hästen stängt munnen finns inget utrymme mellan tunga och gom, det innebär att bletslet alltid tränger undan vävnad.
- Var uppmärksam på om hästen exempelvis gapar eller sväljer vid betsling. Antagligen sitter brettet fel.

En frisk munhåla karakteriseras av att slemhinnan är ljusrosa och slät.
Foto: Torbjörn Lundström.

Tryckskada i mungipan på grund av felaktig betsling.
Foto: Torbjörn Lundström.

Mer om tänder...

Miss inte gästkrönikan på sid 22.

TEXT:

Lotta Isacsson
lotta@asvt.se

Fakta Djurtandvårdskliniken

Kliniken, där enbart hästar behandlas, öppnade i mitten av 1980-talet och har funnits i sina befintliga lokaler utanför Söderköping de senaste femton åren. Verksamheten startade i och med att Torbjörn Lundström tillsammans med Harry Petersson, dåvarande klinikchef vid Helsingborgs Regiondjursjukhus, gjorde ett forskningsarbete kring hästens munsjukdomar. I samband med studien behövdes ett antal hästar med problem i munhålan. Ett par hundra hästar deltog och hästägarna

med sin häst när ett problem uppstått. Idag söker många om problem skulle uppstå.

– Att ta hjälp i förebyggande syfte reducerar i allmänhet kostnaderna och leder till att hästen kan tränas bestående och regelbundet. Den hästägare som kommer ofta med sin häst lägger i allmänhet mindre pengar än den som kommer när problemen redan uppstått.

Torbjörn Lundström berättar att vid undersökning av en häst som har någon form av problem gäller det att skapa sig en noggrann helhetsbild utifrån alla symptom. Exempelvis drabbar många infektionsrelaterade problem hästen just i munnen, i form av slemhinneförändringar.

– Men det går inte att korrigerar infektioner med bormaskin.

Ett exempel är tidiga fall av Cushings sjukdom som ofta medför lösa, överörliga tänder med tuggproblem som följd.

– Då är det viktigt att vi på kliniken har kunskap nog att bedöma det hela och remittera vidare.

Reflexerna påverkas

Torbjörn Lundström säger att de flesta hästar någon gång i livet får problem med munhålan.

Vid sidan om ensidig betsling är självklart kuskens hantering av hästen avgörande. Sedan bör vi alla hålla i minnet att all form av betsling handlar om att placera ett, för munhålan onaturligt föremål, i hästens mun.

När en häst betslas påverkas en mängd reflexer vid lanerna. Lanerna är i själva verket det område i munnen där hästen samlar foder. När tillräckligt mycket foder lagrats utlöser det reflexer så att hästen med tungan för upp fodret på kindtänderna och börjar bearbeta det. Om hästen ofta gapar, sväljer eller kastar med huvudet vid betsling beror det ofta på att "fel" nerver belastas, vilket utlöser olika reflexmässiga beteenden. 🐾